HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[1]כי יתן איש אל רעהו [א]כלל כסף או כלים פרט לשמור חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון אף כל דבר המטלטל וגופו ממון יצאו קרקעות שאין מטלטלין יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות יצאו שטרות שאף על פי שמטלטלין אין גופן ממון הקדש רעהו כתיב: נושא שכר אינו משלם: מנלן דתנו רבנן [2]כי יתן איש אל רעהו כלל חמור או שור או שה פרט וכל בהמה לשמור חזר וכלל כלל ופרט וכלל כו' עד הקדש רעהו כתיב: ר"מ אומר יש דברים שהן כקרקע ואינן כקרקע כו': מכלל דרבי מאיר סבר כל המחובר לקרקע אינו כקרקע אדמיפלגי בטעונות ליפלגי בסרוקות (אלא) [ג]א"ר יוסי ברבי חנינא [א]הכא בענבים עומדות להבצר קמיפלגי דרבי מאיר סבר [ב]כבצורות דמיין ורבנן סברי לא כבצורות דמיין: אין נשבעין אלא על דבר שבמדה ושבמשקל כו': אמר אביי לא שנו אלא דאמר ליה בית סתם אבל אמר ליה בית זה מלא ידיעא טענתיה א"ל רבא אי הכי אדתני סיפא זה אומר עד הזיז וזה אומר עד החלון חייב ליפלוג וליתני בדידה במה דברים אמורים בבית מלא אבל בית זה מלא חייב אלא אמר רבא [ג]לעולם אינו חייב עד שיטעננו בדבר שבמדה שבמשקל ושבמנין ויודה לו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין תניא כוותיה דרבא כור תבואה לי בידך והלה אומר אין לך בידי פטור [ד]מנורה גדולה יש לי בידך אין לך בידי אלא מנורה קטנה פטור [ה]אזורה גדולה יש לי בידך אין לך בידי אלא אזורה קטנה פטור [ו]אבל אמר לו כור תבואה יש לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא לתך חייב [ז]מנורה בת עשר ליטרין יש לי בידך אין לך בידי אלא בת חמש ליטרין חייב כללו של דבר לעולם אינו חייב עד שיטעננו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין ויודה לו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין כללו של דבר לאתויי מאי לאו לאתויי בית זה מלא [ב]ומאי שנא מנורה גדולה ומנורה קטנה מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אי הכי בת עשר בת חמש נמי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו אמר ר' שמואל בר רב יצחק הכא [ח]במנורה של חליות עסקינן דקא מודה ליה מינה אי הכי אזורה נמי ניתני ולוקמי בדלייפי אלא דלייפי לא קתני הכא נמי בשל חליות לא קתני אלא אמר ר' אבא בר ממל [ט]שאני מנורה הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על חמש ליטרין: **מתני'** [ג][י]המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון אמר לו סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וסלע היה שוה פטור [כ]סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו ושלשה דינרים היה שוה חייב [ל]סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וסלע היה שוה פטור [מ]סלע הלויתני עליו ושתים היה שוה והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתיך עליו וחמשה דינרים היה שוה חייב ומי נשבע מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון:

גמ'

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגו'. פרשת שומר חנם היא דתניא בהשואל (ב"מ דף לד:) פרשה ראשונה בשומר חנם ושניה בשומר שכר ושלישית בשואל וגבי שומר חנם אין לו עליו אלא שבועה כדכתיב (שמות כב) ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו: [ד] **אינו משלם.** גניבה ואבידה הכתובה בו ליחייב דכתיב (שם) אם גנב יגנב מעמו: **ידיעא טענתיה.** דכיון דאמר ליה בית זה מלא וזה מחזירה לו חסירה נראה חסרונה והרי הוא כזה אומר עד החלון וזה עד הזיז: [ה] **זיז.** קורה של עלייה הבולטת בתוך הבית: **אלא מנורה קטנה פטור.** דאין ההודאה ממין הכפירה ומה שטענו לא הודה לו: **אין לך בידי אלא בת חמש חייב.** לקמן מפרש לה: **אזורה נמי ליתני.** אזורה בת עשר אמות יש לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא בת חמש חייב ולוקמה באזורה בת חתיכות הרבה ולייפי אהדדי בתפירת מחט: **לגוררה ולהעמידה על משקל חמש ליטרין.** אבל בגדולה וקטנה ליכא למימר הכי ובאזורה ליכא למימר חתך הימנה שהרי ראשיה ניכרין: **מתני' שקל.** חצי סלע: **מי נשבע.** כמה היתה שוה: **מי שהפקדון אצלו.** המלוה. ובגמרא [ע"ב] מפרש אהייא קאי: **ויוציא הלה את הפקדון.** ושמא לא דקדק זה בשומא ויפסלנו לעדות ולשבועה:

וכל בהמה לשמור חזר וכלל. אע"ג דבריש ת"כ קאמר מפרט וכלל כיצד ומייתי האי קרא לסימנא בעלמא הוא דנקטיה דהכא כלל ופרט וכלל הוא: **כבצורות דמיין.** נראה דלענין שבת לכ"ע לאו כבצורות דמיין וכמחוברות דמו דגמר מקצירת סממנין שהיתה לאחר שעומדין ליקצר ולענין בעל חוב כיון דלא צריכי לארעא לכ"ע כבצורות דמיין כדמוכח בפרק נערה (כתובות דף נא. ושם) גבי הא דאמר רב יוסף זיל הב לה מתמרי דעל בודיא דפריך סוף סוף כל העומד לגזוז כגזוז דמי ואי הוה שייך לפלוגתא דהכא מאי קשיא ליה דלמא כרבנן סבירא ליה מיהו ר"ח פירש דהוי כר"מ דקיימא לן הכי משום דבפרק הכונס (ב"ק דף נט: ושם) פסקינן כר"ש דאמר אכלה פירות גמורים משלמת פירות גמורים כדמפרש טעמא בגמרא דכי אמר רחמנא ובער בשדה אחר שום זה לא יהא אלא על גב שדה אחר ה"מ מידי דצריך לשדה הני כיון דלא צריכי לשדה בעינייהו בעי לשלומי אלמא דכתלושין דמו: [ו] **אלא על דבר שבמדה כו'.** פריב"א דנ"ל מההיא דדרשינן בריש מרובה (ב"ק דף סג: ושם) שלמה למעוטי דבר שאינו מסוים והיינו שלא במדה ובמשקל ובמנין ומיהו י"מ שם פירוש אחר דאתא לאפוקי חצי רמון וחצי אגוז כדאמרינן בהזהב (ב"מ דף מז.) גבי קנין מה נעל דבר המסוים אף כל דבר המסוים לאפוקי חצי רמון וחצי אגוז דלא: [ח] **זה אומר עד הזיז.** למ"ד הילך פטור (ב"מ דף ד.) צריך להעמיד כגון שזה עצמו שמודה אינו בעין: **ליפלוג וליתני בדידיה.** דבלאו הכי איירי סיפא בבית זה דבבית סתם אפילו עד הזיז עד החלון אין דבר שבמדה: **אלא אמר רבא.** וא"ת ואמאי לא חשיב בית זה מלא דבר שבמדה דכיון דאמר ליה בית זה מלא וזה מחזיר לו חסירה נראית חסרונה והרי הוא כזה אומר עד הגג וזה אומר עד הזיז וי"ל דבשאין חסירה אלא מעט מקריא מלאה ואין ידוע מה ביניהם אי נמי בעינן שיזכיר מדה בהודאתו: **לאו לאתויי בית זה מלא.** ואם תאמר ולמאי לאתויי בית סתם דהכתי לא תנא ליה דטעמא דפטורא ברישא הוי משום דמה שהודה לו לא טענו כדפירש ובית סתם הודה לו מה שטענו וי"ל דלשון שיטעננו משמע שניכרות טענותם וידוע מה שביניהם והיינו נמי לישנא דרבא גופיה ולשון ויודה משמע שמזכיר בהודאתו מדה אבל קשיא אמאי תני זה הכלל הא לא שייך לרישא דהוי מה שטענו לא הודה לו [ט] ולמאי דמוקי לה במנורה של חליות ניחא דרישא אפילו של חליות פטור אף על גב דהודה לו מה שטענו דבעינן דבר שבמדה והשתא ניחא נמי דמייתי בזה הכלל בית זה מלא דלבית סתם לא איצטריך דמרישא שמעינן לה כיון דלא הוי דבר שבמדה: **ויוציא הלה את הפקדון.** פירש בקונטרס שמא לא דקדק זה בשומא ויפסלנו לעדות ולשבועה וכן פר"ח כאן אבל בריש המפקיד (ב"מ דף לד:) הקשה לדברי המפרש כן וכי עבדינן תקנה לרשיעי אלא טעמא שמא יוציא הלה הפקדון ונמצא שבועת לוה לבטלה [וע"ע תוס' ב"מ לד: ד"ה שמא]:

ואמרו

מסורת הש"ס

א) ב"ק סג. ב"מ נז:, ב) [ב"מ ק: סנהדרין טו. גיטין דף לט.], ג) ב"מ דף לד:, ד) [דבור זה שייך לעיל מב: במשנה], ה) [ג"ז שייך לעיל במשנה], ו) [שייך לעיל במשנה מב:], ז) [וע"ע בתוס' ב"ק סג. ד"ה דבר וכו' מבואר טפי], ח) [ג"ז שייך לעיל במשנה],

גליון הש"ס

גמרא ומ"ש מנורה גדולה. לשון זה מוקשה הא בזה פשוט דפטור דלא הוי דבר שבמדה וכמ"ש תוס' ואם כן איך שייך ומ"ש וה"ל למפרך מסברא מנורה בת י' ליטרין הא לא הוי ממין הטענה (ובאמת ליכא פרכא דדלמא אתי כר"ג) עכ"פ לישנא ומ"ש תמוה: תוס' ד"ה לאו וכו'. ולמאי דמוקי לה במנורה של חליות ניחא. משמע דלמסקנ' ישאר הקושיא. וקשה לי הא גם למסקנא ניחא די"ל דהברייתא נקט פסקי דינים מה שהם בכל גווני דברישא מנורה גדולה פטור אף בחליות ומשום דבר שבמדה. וסיפא דעשרה חייב אף באינו חליות דיכול לגוררה. אבל אזור לא נקט דלא הוי בכל גווני רק בלייפי:

מוסף רש"י

וסלע היה שוה פטור. הלוה מן השבועה, שאין כאן הודאה במקצת (ב"מ לד:). **ושלשה דינרים היה שוה חייב.** לישבע שכך היה שוה ומשלם לו דינר שהודה לו (שם). **ושתים היה שוה.** והלוה תובע את המלוה את יתר דמיו, וקא סבר האי תנא המלוה על המשכון שומר שכר הוא (שם). **פטור.** מן השבועה שאין כאן הודאה שחייב לו כלום (שם).

רבינו חננאל

אין נשבעין עליהם. דת"ר על כל [דבר] פשע כלל. על שור על חמור על שה על שלמה פרט. על כל אבדה חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אף כל כיוצא בו. יצאו קרקעות שאינן מטלטלין. יצאו עבדים דכתיב בהו לרשת אחוזה והוקשו לקרקעות. יצאו שטרות שאין גופן [ממון] דלראיה בעלמא עבידי. יצאו הקדשות רעהו כתיב ולא הקדש. ואין בקרקעות ולא בעבדים ולא בשטרות ולא בהקדשות תשלומי ד' וה'. דכל היכא דאיכא כפל כגון הגונב שה ונמצא בידו כמות שהוא ולא מכרו משלם [כפל] כשמכרו ד' והוא הדין בקר ה'. אבל אלו שאין כפל דמעטינהו מדכתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור. וכתיב בהן אם ימצא הגנב ישלם שנים ודיינינן להו בכלל ופרט וכלל. דת"ר כי יתן איש אל רעהו כלל. כסף או כלים פרט. וגונב מבית האיש חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט. מה הפרט מפורש דבר המיטלטל וגופו ממון אף כל דבר המיטלטל וגופו ממון. יצאו אלו כולן. הנה נתברר שאין להן כפל. מה יש לומר כשימכרם יוסיף על הקרן שנים כדין הצאן. או ג' כדין הבקר. דבר שגורמתו המכירה. אבל הכפל הגניבה מחייבתו ולא המכירה. ואלו כיון שנתמעטו מן הכפל של הגניבה פשו להו שנים או שלשה חיוב המכירה כשתוסיף אותן על הקרן יביאו ג' או ד'. והיינו דאמרי' תשלומי ד' וה' אמרה תורה ולא תשלומי ג' וד'. שומר חנם אינו נשבע בהם מהאי טעמא ממעטי להו משום שאין מטלטלין א) ואין גופו ממון כו' לפי שאין נשבעין אלא על דבר המיטלטל וגופו ממון כו' נושא שכר אינו משלם. דת"ר כי יתן איש אל רעהו כלל חמור או שור או שה פרט וכל בהמה חזר וכלל ופרט כו': **מתני'** ר' מאיר אומר יש דברים שהן כקרקע ואינן כקרקע כיצד עשר גפנים מסרתי לך והלה אומר אינן אלא ה' ר' [מאיר] מחייב וחכ"א כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע: ואקשינן מכלל דרבי מאיר סבר מחובר אינו כקרקע. אדמפלגי בטעונות ובענבים ליפלוג

רבינו חננאל (המשך)

בסרוקות בגופן של גפנים: ואוקמה ר' יוסי בר' חנינא דברי הכל מחובר לקרקע הרי הוא כקרקע. ובענבים העומדות ליבצר פליגי. ר' מאיר סבר כבצורות דמיין: **מתני'** אין נשבעין אלא על דבר שבמדה כו'. כיצד אמר ליה בית מלא מסרתי לך והלה אומר איני יודע. אלא מה שהנחת אתה נוטל פטור: זה אומר עד הזיז וזה אומר עד החלון היה בית זה מלא תבואה חייב. אוקמה רבא דאינו חייב עד שיטעון בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין ויודה לו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין. תניא כוותיה דרבא כור תבואה לי בידך אין לך בידי פטור. כור תבואה לי בידך אין לך בידי אלא לתך חייב: מנורה גדולה לי בידך אין לך בידי אלא מנורה קטנה פטור. מנורה בת עשר ליטרין לי בידך אין לך בידי אלא בת ה' ליטרין חייב: אזור גדול לי בידך. אין לך בידי אלא קטן פטור. כללו של דבר אינו חייב עד שיטענו בדבר שבמדה ושבמשקל כו': ואקשינן מ"ש בשטענו מנורה גדולה והודה לו בקטנה דפטור דאמרי' מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו. בשטענו מנורה בת עשר ליטרין והודה לו במנורה בת ה' ליטרין נמי נימא מה שטענו לא הודה לו כו'. ופרקינן בשטענו במנורה של חליות בת י' ליטרין והודה לו במקצת הטענה ממנה בה' ליטרין. ודחינן אי הכי אזור נמי נימא חייב ונוקמה בדלייפי והוא דאודי באזור קטן מקצת ממנו אלא מדלא קתני אזור בדלייפי. הכא נמי מנורה של חליות לא קתני. ושאני מנורה הואיל ויכול למנורה של עשר ליטרין לגורדה ולהעמידה אותה בעצמה בה' ליטרין ונמצאת הטענה וההודאה בדבר אחד: והני קרקעות ועבדים ושטרות ששנינו אין נשבעין עליהן שבועתא דאורייתא. אבל שבועה דרבנן נשבעין עליהן. דגרסי' בכתובות פרק הכותב לאשתו דין ודברים אין לי בנכסייך (דף פז:) בענין הפוגמת כתובתה סבר רמי בר חמא שבועתא דאורייתא כו'. ואסיקנא. אלא אמר רבא שבועה מדרבנן ב) אלא להפיס דעתו של בעל (הבית): **מתני'** המלוה את חברו על המשכון ואבד ואמר לו סלע הלויתיך עליו ושקל היה שוה. והלה אומר לא כי אלא סלע הלויתני עליו וסלע היה שוה פטור כי לא הודה לו הלוה לו כלום עליו. אלא [אמר] לו ההלואה היתה כנגד המשכון כיון דקיימא לן שהמלוה על המשכון שומר שכר ושומר שכר חייב בגניבה ואבידה חייב המלוה בדמי המשכון. לפיכך יצאה המלוה בדמי המשכון כו'. עד מי נשבע מי שהפקדון אצלו שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון.

עין משפט נר מצוה

עא א ב מיי' פ"ה מהל' טוען הלכה ד ופ"ב מהלכות שכירות הלכה ד סמג עשין פט לה טוש"ע חו"מ סימן לה סעיף ב ועיין במ"מ:
עב ג מיי' פ"ד מהל' טוען הלכה א סמג שם טוש"ע חו"מ סימן פח סעיף כד:
עג ד מיי' שם פ"ג הלכה ט סמג שם טוש"ע חו"מ סימן פח סעיף כה:
עד ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו:
עה ו מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף כג:
עו ז ח מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף כה:
עז ט מיי' שם סמג שם:
עח י מיי' פי"ג מהלכות מלוה הלכה ד סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סימן עב סעיף ט וסעיף טו וע"ש:
עט כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
פ ל מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:

תורה אור השלם

1. כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף אוֹ כֵלִים לִשְׁמֹר וְגֻנַּב מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמָּצֵא הַגַּנָּב יְשַׁלֵּם שְׁנָיִם: שמות כב ו
2. כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ חֲמוֹר אוֹ שׁוֹר אוֹ שֶׂה וְכָל בְּהֵמָה לִשְׁמֹר וּמֵת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אֵין רֹאֶה: שמות כב ט

א) אולי צ"ל יצאו שטרות אע"פ שמטלטלין אין גופן ממון וכו'. ב) אולי צ"ל דפרע דייק כו' וכן בע"א מעידה שהיא פרועה השבועה אינה אלא וכו'.